

החובל פרק שמיני בבא קמא

צ.א.

עין משפט נר מצוה

פ א מ"י פ"ג מהל' נזיק מנזק הלכה ט:
 פ ב מ"י פ"ג מהלכות רוח חללה ט סמג
 ג א"ר קמח:
 פ ג מ"י פ"ג מהל' עבדים ה' ז טו"ע
 י"ד ט"ו רמ"ב ספ"ק לז:
 פ ד ה מ"י פ"ג מהל' חובל ומוקף הלכה ז
 סמג ע"פ ע טו"ע ח"מ
 ק"י ט"ו ספ"ק כה וספ"ק לז:
 ג ז ו"ה ש"ס הלכה יד והלכה טו טו"ע ש"ס ספ"ק יז:
 צ א מ"י ש"ס פ"ג הלכה י"א וטע"ו וי"ב כהשגות וצמ"ח סמג ש"ס טו"ע ש"ס ספ"ק כח:
 צ ב ח מ"י ש"ס פ"ג הלכה טו טו"ע ש"ס ספ"ק יז:
 צ ג ט מ"י ש"ס פ"ג הלכה ט סמג ש"ס טו"ע ש"ס ספ"ק לח:
 צ ד י מ"י ש"ס טו"ע ש"ס וספ"ק לו:
 צ ה ב מ"י ש"ס ה' י"א טו"ע ש"ס ספ"ק כד וספ"ק מג:
 צ ו ל מ מ"י ש"ס פ"ג הלכה כ סמג ש"ס טו"ע ש"ס ספ"ק סו:

מוסף רש"י

מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים משנה היא (לעיל ג:) אחד הבור ויחד הבור שיש ויחד שיש עשירית שור וזמורה, אם כן למה יאמר בור, מה בור שיש בו כדי להמית, והיינו עשרה טפחים (סנהדרין טז.) כנגד עינו. שהם כסולל הבעתו כקול וזו רוחה או נחמתו לא המבעית את חבריו. תקע לו כלום פתחוהו ויבטחו, ללא ענין זה מנעם כנגדו (לעיל טז.) פטור מדיני אדם. לשלם, והייבב דיניי שמים. פורענות לשלם להשעים שמתחיל להפסיד את ישראל (יצי"ו ג.) שמוסר לעדה ולעדים. שכולל להביא לנזל לאומרו אם יאמר ארנף וז לעשות פלה זו, ואם אין ראי לא ישלם שמתחיל להפסיד על זכר וסמנו נחל (לעיל צ.)

רבינו חננאל (המשך)

העין וכיצא בהן צריכין אומר אם יש בו שיעור להרוק זה אומר לא. תא שמע שבע התמיני אמי מה ארנף מיוחד שמוסר וכולו, שמע מינה יש אומר לנזקן שמע מינה. אומר רבא אמדוהו לכוליה יומא וברא ועבר בעורה מפלגיה דיומא ונתנין לו דכוליה אבא פטור מכלום. הכל לפי כבודו. ירושלמי. חד אמר בשם ריש לקיש המבייש הזקן נתן לו בושתו משלם. חד בר נש איקפד לר' יהודה בר חנינא. וראין אותו אלו בני חורין שירדו מנכסיהן. שהן בני אברהם יצחק ויעקב כולו. איבעיא להו, תנא קמא דקתני ר' הורק והעבר טלייתו ממנו, פריע ראש האשה, נתן לה ח' ז' ח' הכל לפי כבודו, דאי איתיה המתבייש עני יחוב ליה טפי מארבע מאה זוז, ופטור. כמקראתן ר' עקיבא וכולן וראין אותו כאלו בני בני חורין שירדו מנכסיהן, עובד מינה תנא קמא לקולא קאמי, דאי אית לה עני מתבייש, מתחנן מתי' ז' ויהיבין ליה לפי כבודו. ואשקעין לר' הורק והעבר ליה שפיר ראש האשה, ומי יהיב זמן לחבלות. ופוקרין. להחלות דחסריה ממונא לא יהיבין לה זמן אבל לבשת לדי' בה חסרון ממן (לא) יהיבין זמן. שימרה כשראה אותה עומדת על פתח חצרה שבר הפך כולו, עד לא אית כולם שהחובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור. והתניא אמר לר' הורק, אדם רשאי לחבל בעצמו. ומתניתין אמר תקאני

זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא. תימה ליגבו את השור לגמרי לנזק ולא תקרי יותר עלייה דמרה וי"ל דלס הוא גובהו לגמרי לא היו ממתינין לו עד שיסלם מן הרידיא כמו שאין ממתינין לצעלים אם היו אומרים המתניו לי עד שאחרו צו מעט ואח"כ תקולוהו: **לא משום דאמר** איהו דאבעית אנפשיה. תימה א"כ אמאי נקט על עינו ועל אזנו אפילו כנגד עינו ואזנו נמי אם אחרו ועוד תניא בתוספתא (פ"ט) הכהו כנגד אזנו ועינו לא ילא צן חורין שנאמר והכה עד שיעשה צו מעשה משמע דטעם משום גזירת הכבוד היא ולא משום דאבעית אנפשיה: **חמשה דברים** אומרים (א) ונותנין לו מיד רפוי ושבת עד שיתרפא. זו היא גירסתא וכוונה וקמ"ל שאומרים אותו כמה ראוי לעלות שבת ורפואתו עד שיתרפא ונותנין לו מיד וכן ה' דברים כמו שפ"י בקונטרס (ט) וכן מוכיח בתוספתא (פ"ט) דמני אמדוהו והיה מתנונה והולך אלמלא יש אומר צריפוי: **החובל**

אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור הווק בו חייב מאי לאו ממהה למעלה קא חשיב והכי קאמר מטפח ועד עשרה מיתה ליכא נזקין איכא אלמא לנזקין כל דהו שמע מינה אין אומדין לנזקין לא ממעלה למטה קא חשיב והכי קאמר מיתה איכא פחות מעשרה פורתא נזקין איתא איתא מיתה ליכא ולעולם אימא לך יש אומד לנזקין וכל מידי ומידי כי היכי דמיתוקה ביה בעיני תא שמע (ב) הכהו על עינו וסימאו על אזנו וחירשו עבר ויצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד עינו ואינו שומע עבר ויצא בהן לחירות מאי טעמא לאו משום דבעיני אומדנא ושמע מינה יש אומדנא לנזקין לא משום דאמרין הוא (ג) דאבעית אנפשיה כדתניא (ד) דאבעית את חבריו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיצד תקע באזנו וחירשו פטור (ה) אחוה ותקע באזנו וחירשו חייב ת"ש והמשה דברים אומדין אותו ונותנין לו מיד רפוי ושבת עד שיתרפא (ו) אמדוהו והיה מתנונה והולך כ"י נותנין לו אלא כמו שאמדוהו אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו ש"מ יש אומד לנזקין למימד גברא כמה ליקצר מיהא כמה כמה לא מקצר לא קא מבעי לן דודאי אמדין כי קא מבעיא לן למימד הפצא אי עבדי האי נוקא או לא מאי ת"ש (ז) שמעון התימני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אף כל מיוחד שמסור לעדה ולעדים שמע מינה יש אומד לנזקין שמע מינה: אמר מר אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו מסייע ליה לרבא דאמר רבא האי מאן דאמדוהו לכולי יומא ואיתפח לפלגא דיומא וקא עביד עבידתא יהיבין ליה דכולי יומא מן שמיא הוא דרחמי עליה: רקק והגיע בו הרוק והעביר כו': אמר רב פפא (ח) לא שנו אלא בו (א) אבל כנגדו לא וניהוי כי בייש בדברים אמרי במערבא (א) משמיה דרבי יוסי בר אבין זאת אומרת ביישו בדברים פטור מכלום: הכל לפי כבודו (וכו'): איבעיא להו תנא קמא לקולא קאמר או לחומרא קאמר (ב) לקולא קאמר דאיכא עני דלא בעי ליה טפי תא שמע מדקאמר ר' עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב שמע מינה תנא קמא שפרע ראש האשה (וכו'): ומי יהיבין זמן והאמר רבי (ג) חנינא (ד) אין נותנין זמן לחבלות כי לא יהיבין ליה זמן דחסריה דלא חסריה ממונא יהיבין: שמרה עומדת על פתח חצירה וכו': והתניא אמר לו ר' עקיבא צללת במים אדירים והעלית חרס בידך אדם רשאי לחבל בעצמו אומר רבא לא קשיא כאן בחבלה כאן בבושת והא מתניתין בבושת הוא

דכולי יומא כמו שאמדוהו, מאי טעמא מן שמיא רחום עליה. ותניא נמי הכי. רקק והגיע בו הרוק, לא שאלא בו בעצמו אבל כנגדו פטור. ודייקין, זאת אומרת המבזה חבריו בדברים פטור מכלום. הכל לפי כבודו. ירושלמי. חד אמר בשם ריש לקיש המבייש הזקן נתן לו בושתו משלם. חד בר נש איקפד לר' יהודה בר חנינא. וראין אותו אלו בני חורין שירדו מנכסיהן. שהן בני אברהם יצחק ויעקב כולו. איבעיא להו, תנא קמא דקתני ר' הורק והעבר טלייתו ממנו, פריע ראש האשה, נתן לה ח' ז' ח' הכל לפי כבודו, דאי איתיה המתבייש עני יחוב ליה טפי מארבע מאה זוז, ופטור. כמקראתן ר' עקיבא וכולן וראין אותו כאלו בני בני חורין שירדו מנכסיהן, עובד מינה תנא קמא לקולא קאמי, דאי אית לה עני מתבייש, מתחנן מתי' ז' ויהיבין ליה לפי כבודו. ואשקעין לר' הורק והעבר ליה שפיר ראש האשה, ומי יהיב זמן לחבלות. ופוקרין. להחלות דחסריה ממונא לא יהיבין לה זמן אבל לבשת לדי' בה חסרון ממן (לא) יהיבין זמן. שימרה כשראה אותה עומדת על פתח חצרה שבר הפך כולו, עד לא אית כולם שהחובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור. והתניא אמר לר' הורק, אדם רשאי לחבל בעצמו. ומתניתין אמר תקאני

אלמא בעיני אומדנא דבי דינא והא כיון דגמר דינא לקטלא לא משהינן ליה לאומדנא דבי דינא ולא מענינן לדיניה ואמינא להו אנא אפילו תימא רבי עקיבא הכא במאי עסקינן כגון שברח אי ברח כי לא דנוהו דיני נפשות היכי דיינינא ליה דיני ממונות בלא בעלים דקביל סהדי וברח סוף סוף מהיכא משתלם מרידיא אי הכי תם דיינינא דיני ממונות ברישא ונשתלם מרידיא והדר דיינינא דיני נפשות אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא: איבעיא להו יש אומד לנזקין או אין אומד לנזקין מי אמרינן לקטלא הוא דאמרין בהכי נפקא נשמה בהכי לא נפקא נשמה אבל לנזקין כל דהו או דלמא לא שנת ת"ש (א) מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים

אלמא בעיני אומדנא דבי דינא והא כיון דגמר דינא לקטלא לא משהינן ליה לאומדנא דבי דינא ולא מענינן לדיניה ואמינא להו אנא אפילו תימא רבי עקיבא הכא במאי עסקינן כגון שברח אי ברח כי לא דנוהו דיני נפשות היכי דיינינא ליה דיני ממונות בלא בעלים דקביל סהדי וברח סוף סוף מהיכא משתלם מרידיא אי הכי תם דיינינא דיני ממונות ברישא ונשתלם מרידיא והדר דיינינא דיני נפשות אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא: איבעיא להו יש אומד לנזקין או אין אומד לנזקין מי אמרינן לקטלא הוא דאמרין בהכי נפקא נשמה בהכי לא נפקא נשמה אבל לנזקין כל דהו או דלמא לא שנת ת"ש (א) מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים

במינה אבל מטפח עד עשרה לעינין נזקין דינא אחד, שמע מינה אין אומד לנזקין, ובנוקן כל שהוא חייב. ודחינן, לעולם יש אומד לנזקין והכי קאמי עשרה איכא מיתה תשעה נוקא איכא במיתה פטור, ובנוקן מידי דשיעורא דמיתוק אמדין ליה. תא שמע הכהו על עינו וסימאו כולו, עבר ויצא לחירות. כנגד עינו ואינו רואה כולו, אין עבר ויצא לחירות, דכתי' וישחתה עד (שיחבון לשחתה) דעביד ליה השחתה. ודיקין הכהו כנגד עינו אמאי אינו יוצא לחירות לאו משום דבענין אמדין להיא הכאה דמחיה או מעורת אי לא, ושמעין מינה בענין אומדנא. ודחינן לעולם לא בענין אומדנא והכי כנגד עינו ואינו רואה משום דאמרין הוא בעיני נפשיה, כדתניא המבעית את חבריו והיא פטור מדיני אדם חייב בדיני שמים, כיצד תקע באזנו וחירשו פטור, מאי טעמא איהו מבעית נפשיה. אחוה ורוקת בו חירשו חייב. תא שמע וכולן, הני חמשה דברים, אומדין אותו ונותנין לו מיד. אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמה שאמדוהו וכולו. ואמרין, למימד מכה כזו בכמה ימים מתרפא ובכמה סמים צריך להתרפאות בהן. ואמרין ממה מכה לא, קא מיבעיא לן, דודאי בעי אומדנא. כי קא מיבעיא לן למימד חפצא. כגון האבן או

(א) על נזל: פנהדין מה, (ב) לקמן מה. קדושין כד; (ג) לעיל טו. קדושין כד; (ד) [לעיל ג:] (ה) [מכאן] (ו) [בגמרא] (ז) [שמות כא], (ח) וכן מוכיח בתוספתא ממני אמדוהו טו כ"ל רש"י ע"ש.

הגהות הב"ח

(א) גבי האו היה דלבעית נפשיה: (ב) עד שיתרפא (אמדוהו) והיה ממנוה וכו' כמו שאלמדוהו. תל"מ ו"ב המוס' ל"ג לך צנא בגמרא: (ג) תוב' ד"ה חמשה דברים אומרים אותו ונתנין:

גליון הש"ס

גמ' אין נותנין זמן לחבלות. עיין לעיל דף קו ע"ב מוס' ד"ה שאין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' משמיה דר"י בר אבין (ואת אומרת) תל"מ (דמתי' דקמינו לאפקין כנגדו"ל רק דלין לחייו ד' מאלו זוז):

רבינו חננאל

קדמו ודנוהו דיני נפשות, אין דיני אותו דיני ממונות. ואקשינן אמאי, ופריך רבה כגון שהעידו עדים בבית דין על זה השור שהרג שבני בעליו וברח וליתיה דלשהיה עליה בביתו ומלא מן ואקשינן לה דהאנין מן אותו דיני ממונות וחרור דיני אותו דיני נפשות אם אין בעלים משתלם מן העליה מנין משתלם הניקח הויק. מרידיא, פטור ממה שחירשו ביה השור ונטול שבר, גבי זה נמי דיינהו דיני ממונות ויחרשו עשרה טפחים הניקח חצי נוקא ואמר כך דיינהו דיני נפשות ופריך רב מארי, זאת אומרת, שמע מינה מיתה מתניתא, ורידיא היא ליתיה חשבה ממונא תהורא אלא מעליה דמרה דתוריה הוא. והתם מגופו משתלם ולא מן העליה דמרה, ושכר חרשת זה השור מן העליה של בעליו הוא חשבו ואין תשלומין להם מן העליה. איבעיא להו יש אומר לנזקין או לא. חייב ואם לא פטור, או איתנין למיפשה מן הבור, מה בור מטפח ועד עשרה טפחים חייב פטור, עשרה טפחים חייב

במינה אבל מטפח עד עשרה לעינין נזקין דינא אחד, שמע מינה אין אומד לנזקין, ובנוקן כל שהוא חייב. ודחינן, לעולם יש אומד לנזקין והכי קאמי עשרה איכא מיתה תשעה נוקא איכא במיתה פטור, ובנוקן מידי דשיעורא דמיתוק אמדין ליה. תא שמע הכהו על עינו וסימאו כולו, עבר ויצא לחירות. כנגד עינו ואינו רואה כולו, אין עבר ויצא לחירות, דכתי' וישחתה עד (שיחבון לשחתה) דעביד ליה השחתה. ודיקין הכהו כנגד עינו אמאי אינו יוצא לחירות לאו משום דבענין אמדין להיא הכאה דמחיה או מעורת אי לא, ושמעין מינה בענין אומדנא. ודחינן לעולם לא בענין אומדנא והכי כנגד עינו ואינו רואה משום דאמרין הוא בעיני נפשיה, כדתניא המבעית את חבריו והיא פטור מדיני אדם חייב בדיני שמים, כיצד תקע באזנו וחירשו פטור, מאי טעמא איהו מבעית נפשיה. אחוה ורוקת בו חירשו חייב. תא שמע וכולן, הני חמשה דברים, אומדין אותו ונותנין לו מיד. אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמה שאמדוהו וכולו. ואמרין, למימד מכה כזו בכמה ימים מתרפא ובכמה סמים צריך להתרפאות בהן. ואמרין ממה מכה לא, קא מיבעיא לן, דודאי בעי אומדנא. כי קא מיבעיא לן למימד חפצא. כגון האבן או